

Západní Ukrajina v meziválečném období

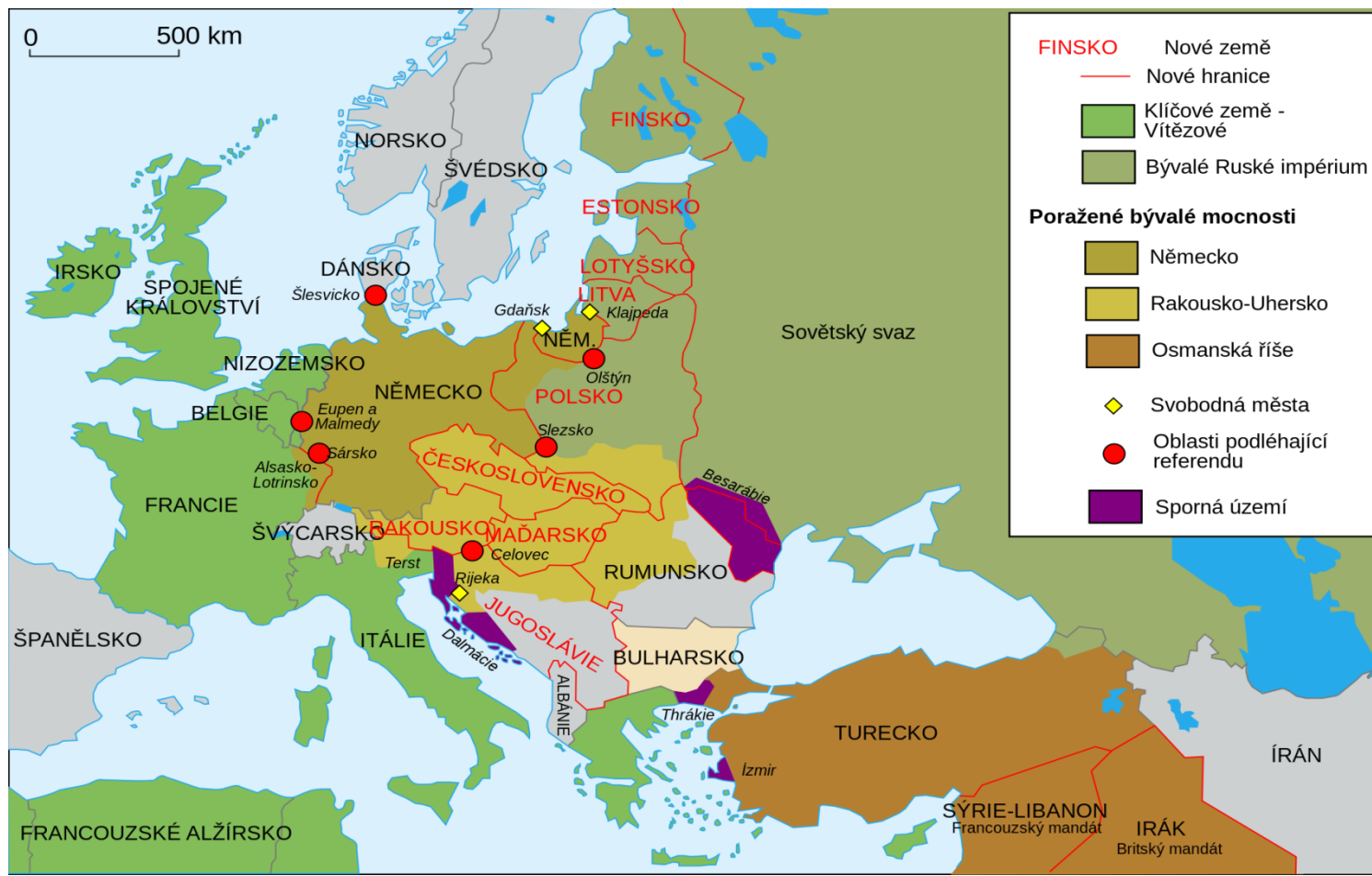
Polsko

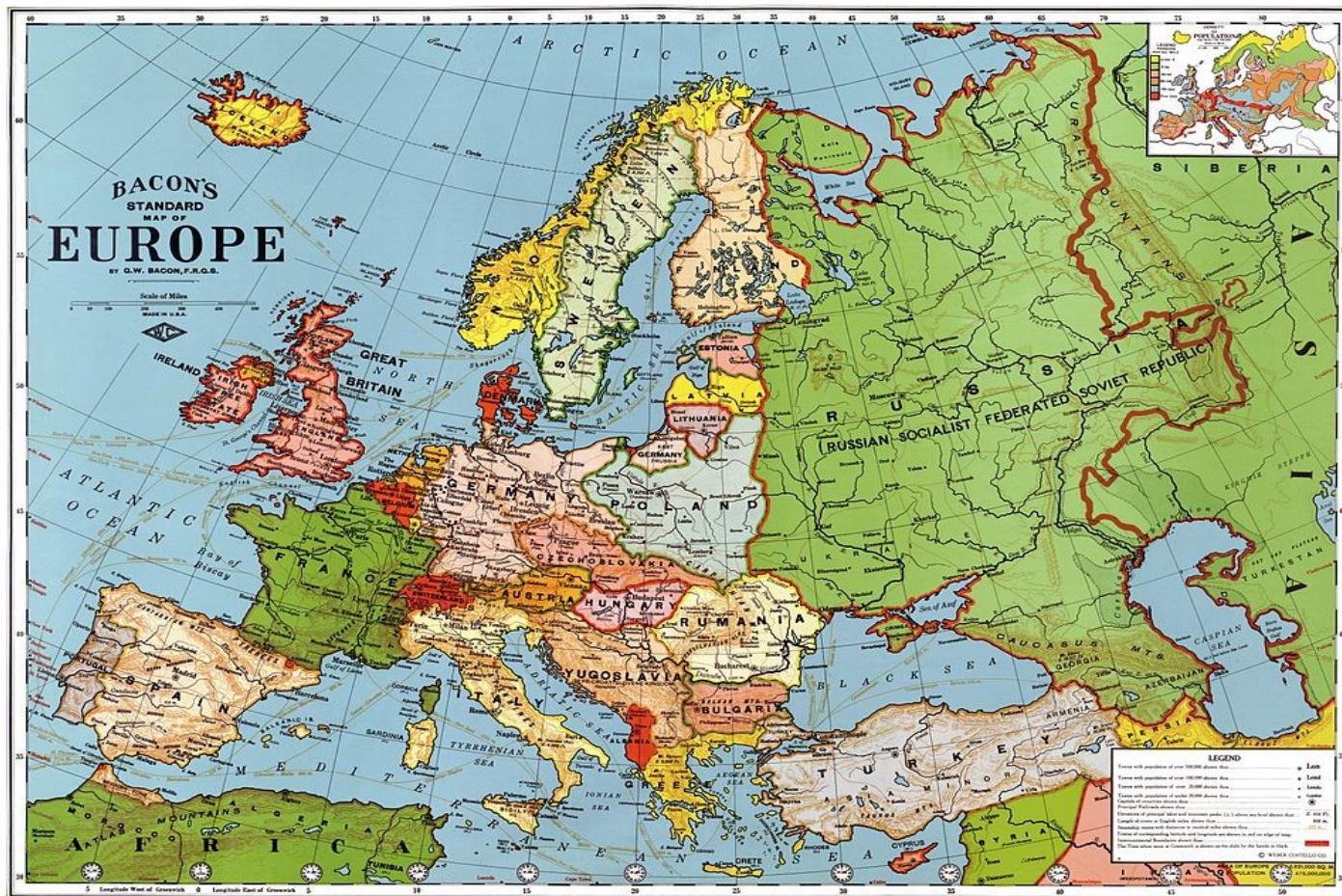
Situace po první světové válce

- Po první světové válce vznikla **řada nových států** (největší změny na mapě Evropy)
- Ne všechny národy však dosáhly **práva na sebeurčení** – získaly **svůj stát**
- To byl i případ **Ukrajinců na západě** – téměř 7 mil. se jich nacházelo na území **Polska** (5 mil.), **ČSR** a **Rumunska**
- V **Polsku** a **Rumunsku** byla ukrajinská menšina **značně diskriminována**, pouze v **ČSR** měla **relativní svobodu**

Evropa po první světové válce

Evropa po první světové válce

Situace v Polsku

- **Polsko** obsadilo **východní Halič** již v roce **1919** (bylo to sporné)
- Až do roku 1923 jednaly západní mocnosti (VB, Francie) o statusu Haliče
- **Halič** měla získat značnou **část autonomie**, což se ale ve skutečnosti nestalo
- Poláci dokonce garantovali **práva menšin** ve své **ústavě**
- I když **Polsko** značně **diskriminovalo ukrajinskou menšinu**, s rozsahem represí v SSSR se to nedá srovnávat
- Polsko mělo **nejvyšší procento národnostních menšin** ze států Evropy

Ukrajinci v Polsku

- Ukrajinci tvořili v Polsku **dvě různorodé skupiny**
- **Většina** Ukrajinců žila na bývalém habsburském **území východní Haliče**
- V roce 1920 bylo toto území rozděleno na **tři správní jednotky: Lvovskou, Ternopolskou a Stanislavskou** (dnes Ivano-Frankivsk)
- Žilo zde přibližně **3 miliony Ukrajinců**, kteří náleželi do řecko-katolické církve, byli národně uvědomělí a dobře organizovaní

Ukrajinci v Polsku

- **Druhá skupina** Ukrajinců pocházela ze **západní Volyně, Polesí a Cholmščiny**
- **Toto území** získalo Polsko **na úkor Ruska** v tzv. polsko-sovětské válce v letech 1919 – 1921 (rižský mír)
- Těchto Ukrajinců byly **přibližně 2 miliony** a hlásili se k **pravoslavné církvi**
- Na rozdíl od Ukrajinců v Haliči **byli tito politicky a národně nejednotní** (neuvědomělí)

Meziválečné Polsko

Ryc. II.6. Polska – podział administracyjny z dnia 1 kwietnia 1938 r.

Fig. II.6. Poland: administrative division as of April 1, 1938

Ukrajinci v Polsku

- **Vztahy** mezi Poláky a Ukrajinci **nebyly ideální** (podmíněno historicky)
- Velká část polské politické reprezentace byla **negativně naladěna vůči Ukrajincům**
- Našli se však i tací, kteří se snažili o **nalezení kompromisu** nebo byli přímo **pozitivně nakloněni národnostním menšinám**
- Většinou se vláda ve Varšavě snažila **omezit vliv Ukrajinců**, kteří tvořili 15% obyvatel Polska (celkem cca 27 milionů)
- V roce **1924** byl vydán zákon, který **nepovoloval používání ukrajinštiny** v úředním styku

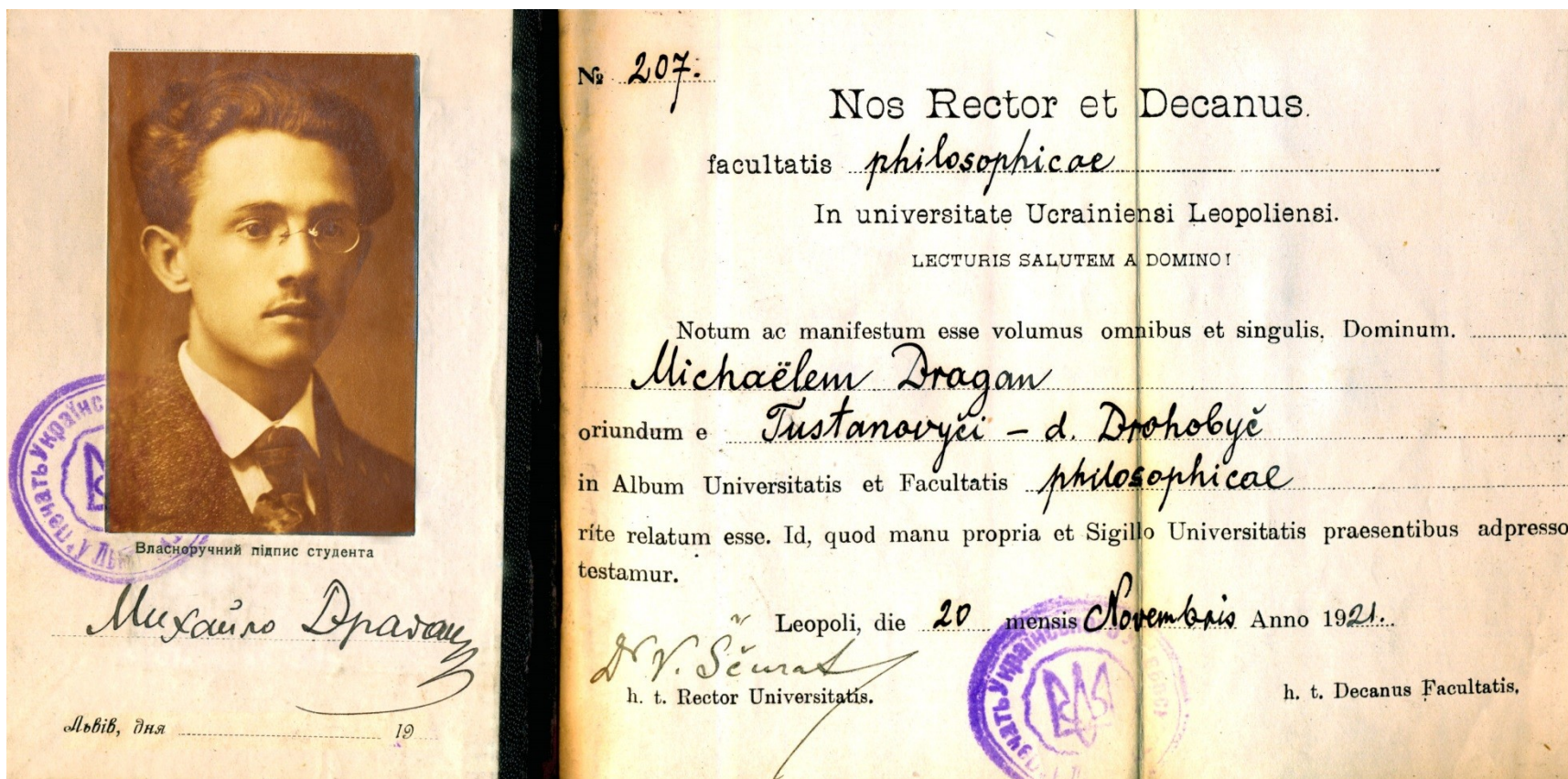
Lex Grabski a ukrajinské školství v Polsku

- V roce 1924 ministr školství **Stanisław Grabski** prosadil reformu (lex Grabski), která **znevýhodňovala národnostní menšiny**
- Z většiny škol, kde se vyučovalo ukrajinsky, udělal dvojjazyčné školy s převahou polštiny
- Ukrajincům bylo také **bráněno studovat na Lvovské univerzitě**
- Existovala však **Lvovská tajná univerzita (Львівський (таємний) український університет)**, kde se Ukrajinci vzdělávali
- **Vlastní oficiální ukrajinská univerzita nebyla v Polsku vytvořena** (na rozdíl od ČSR)

Pečet' Lvovské tajné univerzity

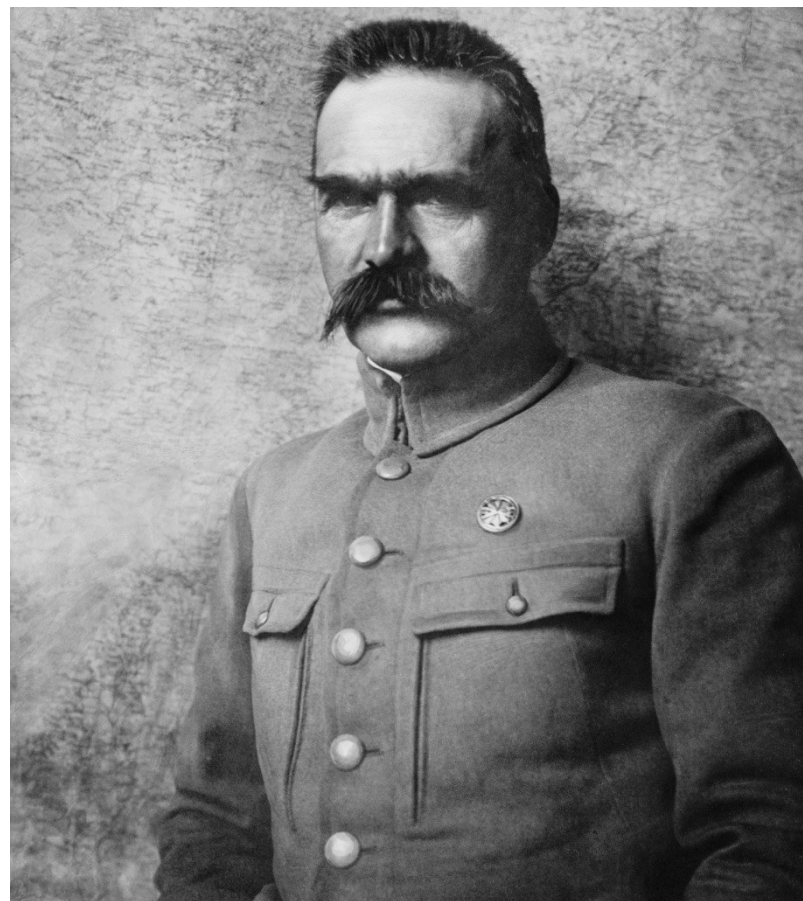
Průkazka studenta Mychajla Drahana

Program kolonizace

- Polská vláda se snažila **zvrátit nežádoucí poměr obyvatel** ukrajinské a polské národnosti v Haliči
- Od roku 1920 byli tedy **do Haliče lákáni Poláci**, aby zde Ukrajinci neměli převahu (tzv. program kolonizace)
- Do roku 1938 se sem přestěhovalo na **300 000 Poláku**, z toho třetina do měst
- Situace se paradoxně zlepšila po roce 1926, kdy se vlády ujal maršál **Józef Klemens Piłsudski** (autoritativní vláda)

Stanisław Grabski, Józef Klemens Piłsudski

Hospodářská krize a radikalizace společnosti

- Nový volyňský vojvoda **Henryk Jan Józewski** si na svoji stranu dokázal získat Ukrajince
- Rozdělil jim **část státních pozemků**, což ovšem vyvolalo nevoli a protesty u Poláků
- Polsko-ukrajinské vztahy se razantně zhoršily v letech **velké hospodářské krize/deprese** (zejména v letech 1929 – 1933)
- **Krize** měla **enormní dopad** právě na oblasti, kde žili Ukrajinci (velké sociální rozdíly) – rostla **nenávisť**

Henryk Jan Józewski

Pacifikace

- Radikalizovali se především **ukrajinští nacionalisté**, kteří se odhodlali k aktivnímu odporu proti polské vládě
- Jejich činnost našla **odezvu** především u **mladé generace**
- V létě 1930 docházelo k obrovskému **nárůstu útoků na majetky Poláků v Haliči** – především **žhářství** (cca 2 200 případů)
- Tyto **aktivity** vyvolaly **reakci** – vojsko i policie provedli tzv. **pacifikaci** – zatýkání, represe a pronásledování ukrajinského obyvatelstva
- Bylo **pozatýkáno** velké množství ukrajinské mládeže, **prověřeno** na 800 obcí, ukrajinští politici byli **pod dohledem** (někteří v **domácím vězení**)

Reakce Ukrajinců

- Proti vlně represí ze strany polské vlády si **Ukrajinci stěžovali u Společnosti národů**
- Kampaň pacifikace proto dosáhla **mezinárodního skandálu**
- Evropští politici (zejména britští) **odsoudili politiku Polska** vůči Ukrajincům
- Rada Společnosti národů stejně tak **odsoudila teroristické činy ukrajinských nacionalistů**

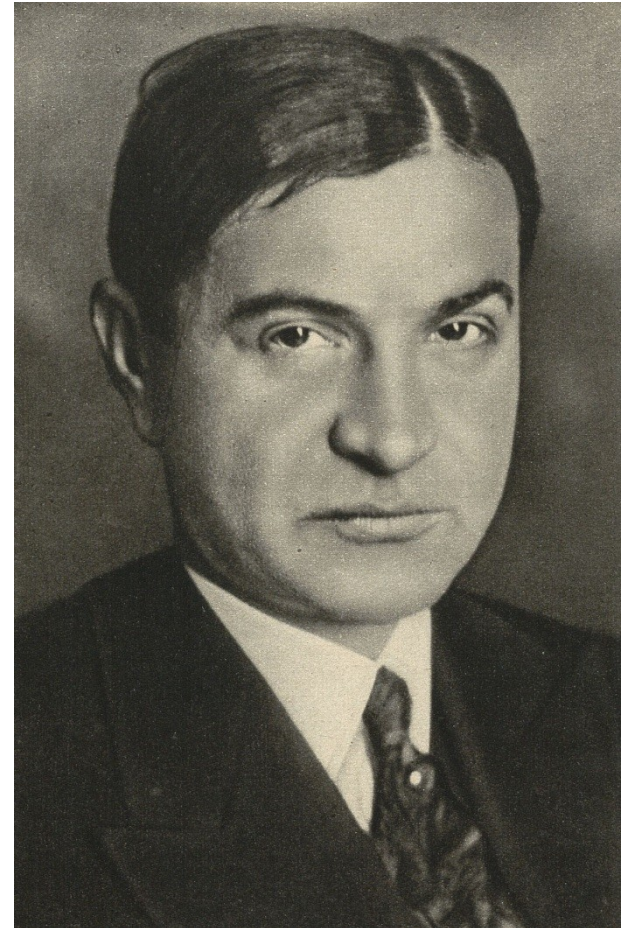
Reakce ukrajinských nacionalistů

- **Pacifikace měla výsledky** – situaci v Haliči se podařilo uklidnit
- Tvrdé represe však radikalizovali ukrajinské nacionalisty, kteří se nyní zaměřili na **vraždy významných osobností** (politiků)
- Nejznámějšími oběťmi se stali:
 - **Tadeusz Ludwik Hołowko** – zavražděn roce 1931, zastánce polsko-ukrajinského kompromisu, politik, publicista
 - **Emilian Czechowski** – zavražděn v roce 1932, komisař polské policie ve Lvově
 - **Oleksij Majlov** – zavražděn v roce 1933, úředník sovětského konzulátu ve Lvově
 - **Bronisław Wilhelm Pieracki** – zavražděn v roce 1934, polský ministr vnitra, podle nacionalistů odpovědný za pacifikaci v roce 1930
 - **Ivan Babij (Іван Бабій)** – zavražděn v roce 1934, ukrajinský pedagog, který nesouhlasil s činností nacionalistů

Tadeusz Ludwik Hołówko, Ivan Babij

Bronisław Wilhelm Pieracki

Reakce na ukrajinský terorismus

- V roce 1934 byl vytvořen (koncentrační) tábor (**Bereza Kartuzska**), kde byli **uvěznění političtí vězni**, zejména Ukrajinci
- V roce 1935 se Polsko **zřeklo závazku** před Společností národů **zabezpečit práva národnostních menšin**
- **Po smrti Piłsudského** v roce 1935 se vláda začala radikalizovat (směřovat krajně doprava)
- Nejdůležitější úlohu hrála armáda
- Vlna **represí narůstala opět koncem 30. let**, kdy hrozila válka (Halič hraniční oblastí – potřeba mít plně pod kontrolou toto území)

Ukrajinské politické strany v Polsku

- I mezi Ukrajinci se našli tací, kteří s teroristickými akcemi nacionalistů nesouhlasili a **snažili se s polskou vládou vycházet**
- Byla to především **Ukrajinská národně demokratická strana (UNDO)**
- Předseda UNDO **Vasil Mudryj (Василь Мудрий)** byl dokonce vícemaršálkem Sejmu (zasloužil se o propuštění velké části ukrajinských politických vězňů)
- Ne všichni členové UNDO však s normalizační politikou předsedy souhlasili – **vznikla opozice**
- Stejně tak **ostatní ukrajinské politické strany** se vstřícnou politikou předsedy UNDO **nesouhlasily** (Ukrajinská sociálně radikální strana, Komunistická strana západní Ukrajiny)

Církev

- Podobně jako Vasil Mudryj odmítal násilí páchané oběma stranami i Lvovský metropolita **Andrej Šeptyckyj (Андрей Шептицький)**
- Andrej Šeptyckyj byl **hlavou ukrajinské řeckokatolické církve** v Polsku a byl velmi agilní v ekumenické oblasti
- Snažil se dosáhnout **porozumění mezi různými etniky a církvemi** a odmítal polskou snahu zkonvertovat řecké katolíky na římské katolíky
- Na rozdíl od řeckokatolické církve byla **pravoslavná církev** v Polsku **pronásledována**

Vasil Mudryj, Andrej Šeptyckyj

